

HC 6a, 28-05-2018, culpa (schuld)

Bestanddeel schuld

‘Verwijtbare aanmerkelijke onvoorzichtigheid’ is de werkdefinitie van **culpa**.

Na opzet en schuld komt toeval. Voorbeeld 1: een man heeft een bloempot op een balkon staan (op zes hoog) en door een windvlaag waait de bloempot op een medebewoner van de flat die beneden loopt. De man wordt vervolgd voor dood door schuld. Voorbeeld 2: een man rijdt in een busje de rotonde op en wil de eerste afslag rechts afslaan. Op het fietspad van de rotonde fietsen een vrouw en een kind. De man is erg klein en zag het jongetje niet. De moeder maakte allerlei gebaren dat hij niet door mocht rijden (het jongetje was gevallen), maar de man interpreteerde het verkeerd en reed het jongetje dood.

Van sommige delicten bestaat een opzet- en een schuldvariant. Dit heeft de wetgever gedaan, omdat het soms erg moeilijk is om opzet te bewijzen en hij wil niet dat de daders dan toch vrijuit gaan.

Culpa-uitdrukkingen/schuldverband

Culpa t.a.v. een gevolg is een **gevolgsschuld**. De schuld omvat een onvoorzichtige gedraging. Bijvoorbeeld art. 307 Sr, hij aan wiens schuld de dood van een ander te wijten is. De gedraging is hier de schuld. Schuld heb je door iets te doen (of na te laten), dus dat is al meteen de gedraging. Culpa t.a.v. van een omstandigheid is culpa dat de gedraging begeleidt. Bijvoorbeeld art. 132 Sr., ‘ernstige reden heeft te vermoeden dat...’.

Culpa definitie

Culpa is een verwijtbare aanmerkelijke onvoorzichtigheid. **Een onvoorzichtige gedraging** houdt in dat iemand anders had **moeten** handelen. Er is sprake van een onvoorzichtige gedraging, wanneer de dader het gevolg niet heeft voorzien (of kans verkeerd ingeschat), terwijl hij gevolg wel had behoren te voorzien (of beter in moeten schatten). Culpa heeft een **psychisch aspect**, de dader had het gevolg niet voorzien of de kans verkeerd ingeschat, en een **normatief aspect**, de dader had het gevolg moeten voorzien of de kans beter moeten inschatten. De delictomschrijving beschrijft niet wanneer er sprake is van schuld, dit moet de rechter zelf doen. Hierom wordt ook wel gezegd dat culpoze delicten in strijd zijn met het legaliteitsbeginsel.

Beoordeling voorzienbaarheid van gevolg

Subjectieve voorzienbaarheid kun je vergelijken met de regels van algemene bekendheid uit het bewijzen van opzet. Een normaal mens kan ... voorzien, dus kan de verdachte dat ook. Bij het bloempot voorbeeld meende de advocaat van de man dat het niet voorzienbaar was dat de bloempot op iemand zou vallen. De rechter is van oordeel dat de verdachte redelijkerwijs had moeten weten dat hij de pot daar niet neer had moeten zetten. Er is geen objectieve maatstaf voor voorzienbaarheid, dus kijkt de rechter naar alle omstandigheden (gewicht pot, vastgezet, eerder gebeurd etc.). **Geobjectiveerde voorzienbaarheid** is wel objectief te meten. Hier is namelijk sprake van wanneer er een concreet gedragsvoorschrift (dat strekt ter voorkoming van het gevolg) is overtreden. Voorbeeld hiervan is het arrest Onvoldoende rechtshouden te Winssen.

De gedraging hoeft niet altijd onvoorzichtig te zijn indien de dader het onwenselijke gevolg van zijn gedraging kon en behoorde te voorzien. Met andere woorden, de dader had niet steeds anders moeten handelen terwijl zijn gevolg voorzienbaar was. Dit is het geval wanneer er een **geoorloofd risico** werd genomen of wanneer sprake is van een **rechtvaardigingsgrond**. Een risicovolle operatie uitvoeren is een voorbeeld van een geoorloofd risico. Zonder de operatie was de patiënt sowieso overleden. Een

onvoorzichtige gedraging impliceert dus wederrechtelijkheid (element). Het beroep op een rechtvaardigingsgrond is dus wel een **bewijsverweer**, want wederrechtelijkheid ligt in het bestanddeel gevolgschuld.

Aanmerkelijke schuld wordt ook wel grove schuld genoemd (culpa lata). Als de schuld niet aanmerkelijk is, is het straffeloze niet-aanmerkelijke schuld (culpa levis). Ook bij de aanmerkelijkheid van de schuld wordt uitgegaan van de omstandigheden van het geval. Bij het rotonde voorbeeld vond de HR dat de schuld aanmerkelijk was. Dit kwam doordat de man zelf had moeten kijken of hij kon rijden, want hij reed in zo'n busje terwijl hij klein was en had niet op iemand anders aanwijzingen af mogen gaan.

Verwijtbaarheid betekent dat de dader anders **had kunnen** handelen (vermijdbaarheid van handelen). Een voorbeeld hierbij is het verpleegsterarrest. Er is een operatie, waar de omloopverpleegster een middel pakt, deze wordt doorgegeven aan een andere zuster die het middel in de spuit doet, en die geeft het vervolgens aan de chirurg. De omloopverpleegster had het verkeerde middel gegeven en daar overleed de patiënt aan. De omloopverpleegster werd vervolgd voor dood door schuld.

De verdediging voert aan dat het beroep op AVAS uitdrukkelijk is voorgedragen (358 lid 3 verweer) en het hof heeft niet met redenen omkleed waarom ze hier vanaf weken. De reactie van de HR is dat het geen 358 lid 3 verweer was, maar een bewijsverweer. De verwijtbaarheid zit **besloten in het bestanddeel schuld**. Een strafuitsluitingsgrondverweer is dus bij een culpoos delict een bewijsverweer. Tegenwoordig moet een bewijsverweer ook in het vonnis opgenomen worden ex art. 359 lid 2 tweede zin.

Het bestanddeel gevolgsschuld omvat dus het element wederrechtelijk én het element verwijtbaarheid/schuld. Rechtvaardigings- en schulduitsluitingsgronden worden bij de 1e vraag van art. 350 Sv behandeld.

Medeschuld

Medeschuld van anderen/het slachtoffer hoeft de schuld van verdachte niet in de weg te staan. Bij het verpleegsterarrest waren de andere zuster en chirurg misschien ook wel schuldig, maar dat heeft verder niks te maken met de schuld van de omloopverpleegster.

Processueel

De verwijtbaarheid leest de rechter vaak in het bestanddeel schuld (onvoorzichtig). Deze staat dus meestal niet expliciet in de TLL opgenomen.

HR 6b, 31-05-2018, strafrecht in de praktijk (gastcollege OvJ)

De rijksrecherche

Politieagenten zijn in beginsel verdachten. Daarom kan die zaak niet worden uitgezocht door de eigen politie. Deze zaken worden door de **rijksrecherche** afgehandeld. Dit creëert onafhankelijkheid. Echter de rijksrecherche zit niet overal in het land, dus wordt de zaak 'bevroren' door eigen politie, bijvoorbeeld ook het eerste forensisch onderzoek.

Verdachten

De politieagenten worden verhoord als verdachte als ze hebben geschoten en als getuigen als ze niet hebben geschoten. Het college van procureurs-generaal heeft een interne instructie gemaakt dat zegt dat wanneer politieagenten schieten, ze dit doen volgens de regels van wapengebruik (bevoegd) en dat ze

dan als getuigen en niet als verdachten moeten worden gehoord. Je bent verdachte wanneer er een redelijk vermoeden van schuld bestaat aan enig strafbaar feit. Je pleegt een strafbaar feit wanneer je de bestanddelen van de delictsomschrijving hebt vervuld. Of dit gerechtvaardigd is heeft er eigenlijk weinig mee te maken. Het college van procureurs-generaal gaat er echter vanuit dat het schieten gerechtvaardigd gebeurt, en dat de agenten dus getuigen zijn en geen verdachten. Uiteindelijk bepaalt de officier van justitie. Soms is het vervelend dat er geen onderzoek kan worden gedaan naar getuigen (telefoon aftappen of doorzoekingen), vandaar het nieuwe wetsvoorstel. Die stelt voor om in plaats van een opsporingsonderzoek, een feitenonderzoek te starten. Onderzoeksactiviteiten die normaal in het opsporingsonderzoek worden toegepast, mogen dan ook in het feitenonderzoek gebruikt worden.

Geweldsbevoegdheid politie

Dwangmiddelen impliceren soms geweldgebruik, binnen de grenzen van subsidiariteit en proportionaliteit. Als een agent bij een aanhouding iemand pijn doet, is dit strafrechtelijke mishandeling. Hetzelfde geldt voor een deur kapotmaken bij een drugsinval. **Noodweer** (art. 41 Sr) komt ook vaak voor bij de politie. In de **politiewet** staan nog extra regels over geweldsbevoegdheid. Er moet een expliciete wettelijke regeling zijn om inbreuk te mogen maken om iemands lichamelijke integriteit. Dit staat in **art. 11 Gw**.

In de politiewet staat de taak van de politie (art. 3). Deze taakomschrijving impliceerde vroeger dat de politie geweld mocht gebruiken, maar na art. 11 Gw is dat niet meer zo. Deze regeling staat tegenwoordig in de **ambtsinstructie voor de politie** (een AMvB), de definitie van geweld staat in art. 1 lid 3. In art. 7 van de politiewet staan de eisen van subsidiariteit en proportionaliteit expliciet beschreven. Politieagenten moeten geoefend zijn om te schieten. Wanneer een agent de test niet haalt, moet hij zijn wapen inleveren.

Een vuurwapen mag gebruikt worden bij de **aanhouding van een vuurwapengevaarlijke verdachte** volgens art. 7 lid 1 onder a Ambtsinstructie voor de politie, of als dit redelijkerwijs te vermoeden was. De andere situatie waarin agenten hun vuurwapen mogen gebruiken is wanneer **iemand zich onttrekt aan zijn aanhouding** en wordt verdacht van het plegen van een misdrijf (art. 7 lid 1 onder b Ambtsinstructie). Er moet dan een straf van meer dan 4 jaar op staan en het delict moet een ernstige aantasting van de lichamelijke integriteit. Daarbij moet het gevolg bedreigend zijn voor samenleving of kunnen zijn (explosieven of drugspraktijken). Als je de aanhouding kunt uitstellen, mag je je vuurwapen ook niet gebruiken.

Vervolgingsbeslissing

Er komt misschien een wet welke regelt dat een agent ook een strafbaar feit pleegt wanneer hij aan zijn schuld te wijten de geweldsinstructie met bepaald gevolg schendt. Hier staat maar 3 jaar gevangenisstraf op, dus voor nabestaanden is deze wet niet zo voordelig.

Als iemand geweld pleegt binnen de grenzen van art. 7 ambtsinstructie, kan hij een beroep doen op de strafuitsluitingsgrond **wettelijk voorschrift** (art. 42 Sr). Voorschrift betekent hier verplichting. Politiegeweld is geformuleerd in sferen van bevoegdheden, maar deze zijn ook verplichtingen. Achter de bevoegdheid ligt eigenlijk ook een verplichting om het ook te doen. De politie moet daadwerkelijk optreden en gebruikmaken van de bevoegdheid. De wet verplicht de agenten om iets te doen, maar dit is eigenlijk een strafbaar feit. Door de strafuitsluitingsgrond wettelijk voorschrift, wordt deze handeling rechtvaardig. Een andere strafuitsluitingsgrond is het **ambtelijk bevel** (art. 43 Sr). Zoals bij art. 42 Sr de opdracht door de wet wordt gegeven, wordt bij art. 43 Sr de opdracht door een vertegenwoordiger van de overheid gegeven.

De beslissing

Bij de keuze of er vervolgd moet worden, moet het OM kijken of het wel **opportuun** is. Als alleen de 3^e klap van een agent niet had gemogen, is het niet opportuun om alleen voor die klap te vervolgen. Bij door de rijksrecherche onderzochte schietincidenten moet de adviescommissie politieel vuurwapengebruik geraadpleegd worden.